

Harun AYDIN

Dr. Öğretim Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi/Tarih Bölümü,
Ağrı/Türkiye
Lecturer Doctor, Ağrı İbrahim Çeçen University/Faculty of Arts and Sciences /Department of
History, Ağrı/Türkiye

eposta:haaydin@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7857-0367> - RorID: <https://ror.org/054y2mb78>

Atf/Citation: Aydın, Harun. 2024. Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansımaları (1932-1951). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/38, 451-472.

<https://doi.org/https://doi.org/10.33692/avrasyad.1417594>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	10.01.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	22.02.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2024

TÜRK KÜLTÜR HAYATINDA HALKEVLERİ KÜTÜPHANELERİ VE BASINA YANSIMASI (1932-1951)

Öz

Bu çalışma, 1930'lu yıllarda Harf Devrimi sonrasında Türkiye'nin okuma kültürünü geliştirmek, daha fazla okuyucuyu desteklemek için Halkevleri kütüphane şubelerinin genel misyonunu ve faaliyetlerini medya aracılığıyla incelenmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda öncelikle Halkevleri kütüphane şubelerinin basına nasıl yansıdığı ele alınarak analiz edilmiş akabinde şubenin yapmış olduğu çalışmaların toplumsal dönüşüme katkıları değerlendirilmiştir. Çalışmanın odak noktasını, 1932-1951 yılları arasında Halkevleri kütüphanelerinin çalışmaları ve arşivlerinin faaliyetleri oluşturmuştur. Halkevleri Kütüphanecilik şubesi ülke gelinde, Türk kültür hayatına çeşitli kazanımlar sunmuştur. Geniş bir bilgi koleksiyonu ile bireylerin kolay erişim sağlaması, kültürel birikimlerini artırmalarına ve bilgi paylaşımını teşvik etmelerine olanak tanımıştır. Ayrıca, düzenlediği eğitim programları ve kültürel etkinliklerle topluma sürekli öğrenme fırsatları vermiştir. Her kesimden kişi kütüphanelerde faydalanma imkanı elde etmiştir. Okuma alışkanlığı geliştirme, mesleki gelişim, kültürel değerlerin korunması noktasında önemli işleve sahip olan Halkevleri, kuruldukları ilk yıldan itibaren eğitim ve kültür alanında topluma büyük katkı sağlamıştır. Kütüphane çalışmaları ise bu amaç doğrultusunda büyük bir rol oynamıştır. Halkevi kütüphaneleri, 19 yıl boyunca, toplumun geniş kesimlerine hizmet sunarak gerçek anlamda bir halk kütüphanesi rolünü üstlenmiştir. Bu süre zarfında, kütüphaneler özellikle yerel çevrelerdeki ihtiyaçları karşılamak amacıyla çeşitli programlar, etkinlikler ve kaynaklar sunarak toplumun bilgiye erişimini kolaylaştırmıştır. Nitel araştırma yaklaşımıyla hazırlanan çalışmaya en büyük katkıyı Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan belgeler ve Halkevleri yayın organı olan Ülkü Dergisi'ndeki veriler sağlamıştır. Bununla birlikte dönemin

önemli gazetelerinden Cumhuriyet, Akşam, Ulus vb. gazetelerdeki haber ve yazılarla da çalışma desteklenmiştir. Bu gazete haberleri Halkevleri kütüphanelerinin çalışmalarını ve arşivlerinin kamu algısı üzerindeki etkisini anlamak için başvurulması gereken önemli kaynaklar olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Şubeler, Kitaplar, Yayınlar, Türkiye Cumhuriyeti

PEOPLE'S HOUSE LIBRARIES IN TURKISH CULTURAL LIFE AND ITS REFLECTION IN THE PRESS (1932-1951)

Abstract

This study aims to examine the general mission and activities of the People's House Libraries branches through the media in order to improve Turkey's reading culture and support more readers in the 1930s after the alphabet revolution. In this context, firstly, the media coverage of the People's House Libraries branches was analyzed and then the contribution of the branch's activities to social transformation was evaluated. The focus of the study is on the activities of the People's House Libraries and archives between 1932 and 1951. The People's House Libraries branch has made various contributions to Turkish cultural life in the country. With a large collection of information, it provided easy access to individuals, allowing them to increase their cultural knowledge and encourage the sharing of information. It has also provided the community with opportunities for continuous learning through its educational programs and cultural events. People from all walks of life have had the opportunity to benefit from libraries. Halkevleri, which have important functions in terms of developing reading habits, professional development, social contribution and protection of cultural values, have made great contributions to society in the field of education and culture since their establishment. Library activities played a major role in this purpose. People's House Libraries have assumed the role of a real public library by providing services to large segments of society for 19 years. During this time, libraries have facilitated community access to information by offering a variety of programs, events, and resources to meet needs, especially in local environments. The greatest contribution to the study, which was prepared with a qualitative research approach, was provided by the documents in the Cumhuriyet Archive and the data in the Ülkü Magazine, the publication organ of the People's Houses. In addition, the study was supported by news and articles in Cumhuriyet, Akşam, Ulus, etc., which were important newspapers of the period. These newspapers are considered to be the most important sources to be consulted in order to understand the work of People's House Libraries and the impact of their archives on public perception.

Keywords: Halkevleri, Branches, Books, Publications, Republic of Türkiye.

Giriş

Türkiye'nin resmi olarak 29 Ekim 1923 tarihinde kurulmasıyla birlikte, yeni kurulan devletin ilkelerinin halka ulaştırılması ve yapılması/gerçekleştirilmesi planlanan devrimlerin duyurulması için yeni kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda kurulan kurumlardan biri de Halkevleri olmuştur (Aktaş 2011: 188). Halkevleri, Cumhuriyet dönemi ideolojisinin

her kesim tarafından anlaşılmasını sağlamış fikirlerin yayılması için önemli bir misyon üstlenmiştir.

Halkevleri kurulana kadar sosyal, kültürel vb.. alanlarda yapılan faaliyetlerin ülke sathına yayılmasında Türk Ocakları etkili olmuştur. Türk Ocakları, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından önce ve sonrasında önemli bir rol oynamış bir kurumdur. 3 Temmuz 1911 tarihinde etkinlik göstermeye başlayan ve 25 Mart 1912'de resmen kurulan Türk Ocakları, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde etkili bir kurum olarak faaliyet göstermiştir. Halkın aydınlatılması için tarih, edebiyat, ekonomi, kültür, sağlık, spor ve demokrasi konularında halka bilgiler aktarılmıştır. Halkın mesleki olarak eğitilmesi amacıyla yabancı dil, diksiyon, ticaret, terzi-dikiş, muhasebe kursları kurum tarafından verilmiştir (Sarınay 2023: 1-2). Türk Ocakları'nın bırakmış olduğu miras, Türkiye'nin modernleşme sürecindeki önemli kilometre taşlarından birini oluşturmuştur.

Türkçülük ülküsüyle hareket eden Türk Ocakları 1931 yılında kapatılmıştır. Yerine Halkevleri kurulmuş ve bu kurum halkçılık ilkesini benimsemiştir. Dönem itibariyle 20. yüzyıldan başlayarak Anadolu'da büyük savaşlar meydana gelmiş, yetişmiş kesim büyük oranda savaşlarda yer almak zorunda kalmıştır. Bu dönemde yetişkin eğitime duyulan ihtiyaç sebebiyle ülke genelinde topyekûn bir seferberlik hali başlamıştır. Millet Mektepleri kurulmuş, mesleki eğitim kursları açılmış ve akabinde Halkevleri'nin açılmasıyla ülkenin her kesiminin okumaya ve kültürel etkinliklere ulaşmasının yolu açılmıştır. Halkevlerinin açılma sürecinde Çekoslovakya, Rusya, Macaristan ve İtalya gibi ülkelerdeki eğitim modelleri incelenmiştir. Daha sonra Halkevlerine geçiş gerçekleşmiştir (Doğaner 2023: 1).

Bu çalışmanın genel sebepleri arasında, Halkevleri Kütüphane Şubeleri'nin derinlemesine bir anlayış kazanılması ve bu kurumların hem yapısal özelliklerinin hem de medyadaki konumlarının kapsamlı bir şekilde ele alınması bulunmaktadır. Bu bağlamda, bilimsel araştırmalar yapan akademisyenlere yönelik olarak söz konusu kurumlarla ilgili mevcut bilgi boşluklarını dolduracak ve yeni perspektifler sunacak özgün bir katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1. Halkevleri ve Şubeleri (1932-1951)

Ankara'da 10 Nisan 1931 tarihinde toplanan Türk Ocakları, olağanüstü kongre ile Cumhuriyet Halk Fırkası'na (CHF) katılmış ve CHF'nin Üçüncü Büyük Kongresi'nde (10-18 Mayıs 1931) Halkevlerinin açılması kararı alınmıştır (C.H.F. Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları 10-18 Mayıs 1931: 280). Türk Ocakları'ndan Halkevlerine geçiş süreci bu şekilde yasal bir zemine dayandırılmıştır. 19 Şubat 1932 tarihinde 14 vilayette Halkevlerinin açılmasına karar verilmiştir. Akabinde 24 Haziran 1932'de ise 20 Halkevi daha açılmıştır (BCA, F. 490.1.0.0/ 3.12.3; BCA, F. 490.1.0.0/ 1005.879.1.).

Halkevlerinin şubeleri şu şekildedir: 1-Dil ve Edebiyat, 2-Güzel Sanatlar, 3-Temsil, 4-Spor, 5- İctimai Yardım, 6- Halk Dersaneleri ve Kurslar, 7- Kütüphane ve Neşriyat (Yayın), 8-Köycüler, 9-Müze ve Sergi kolları olmak üzere 9 şubeden müteşekkildir. (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932: 6 & Tunç, 2018: 32). Halkevlerinin farklı şubeleri, geniş bir yelpazede kültürel ve sosyal alanlarda halkın gelişimine ve katılımına yönelik faaliyetleri yansıtmıştır. Bu şubeler halkın çeşitli ihtiyaçlarının veya gelişimine katkı sağlanması maksadıyla kurulmuş yapılardır. Kısa sürede herkesimden insanın düzenli olarak geldiği ve çeşitli alanlarda yapılan çalışmalarda yer aldığı yerler olmuştur.

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın Halkevleri teşkilatı hakkındaki görüşleri: "Halkevleri teşkilatı, Memleket için faydası ve kıymeti ölçülemeyecek yüksek bir eser olmuştur. Halkevleri, her tarafta gençliği ve muhitin mütefekkir ve rejime yardımcı unsurlarını sinesinde toplayan hayat ve hareket kaynakları halinde doğmağa ve inkişaf etmeğe başlamışlardır" (BCA, F. 30.10.0.0/ 117.817.2.). Şeklinde bir açıklama yaparak Halkevlerinin önemi hakkında bir görüş bildirmiştir.

Halkevlerine kayıt yapmak için herhangi bir siyasi partinin üyesi olma şartı aranmamaktadır. Buna rağmen halkın geniş kesimlerinden üye katılımı sağlanamamıştır. Genelde Halkevlerine katılanların çoğunluğunu öğretmenler, memurlar, bürokratlar vs. kamu sektöründe görev yapan bireyler oluşturmuştur. (Tekerek 2005: 20). Halkevleri 1932 yılında kurulmaya başlanmış, 1951 yılında Demokrat Parti iktidarı döneminde kapatılma süreci girmiştir. 8 Ağustos 1951 tarihinde yürürlüğe giren yasa teklifi ile Halkevleri kapatılmış ve bu şekilde faaliyetleri sona ermiştir (TBMM Tutanak Dergisi 1951: 578).

2. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevleri Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Türkiye'de Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından itibaren Halkevleri'nin önemli bir parçası olmuştur. Bu şube öncelikle halkın eğitimi, kültürel bilincin artırılması ve okuma alışkanlığının geliştirilmesi amacıyla hizmet vermiştir. Halkevi Yönetmeliğine göre; bir yerde halkevi kurulabilmesi için en az 3 şubenin faal olması gerekmektedir. Bu şubelerden birinin mutlaka kütüphane şubesi olması zorunlu kılınmıştır. Halkevlerinin Çalışma Yönergesinin 89. maddesinde bu konu açıkça belirtilmiştir. "Kütüphaneler, halk bilgisinin ilerlemesine başlıca amildir. Bu sebeple her halkevinde bir kütüphane ve okuma odası bulunması Halkevinin ilk kurulma şartlarından sayılır" ifadesi yer almaktadır (Çavdar 2008: 353). Eğer halkodalarında ayrı bir okuma odası mevcut değilse, alternatif olarak uygun bir alana dolap yerleştirilerek bu alan hem salon hem de okuma odası olarak kabul edilmiştir (CHF Halkodaları Talimatnamesi 1939: 1). Genellikle kütüphanelerde, CHP yayınları, Hakimiyet-i Milliye Gazetesi ve Resmi Gazete gibi yayınların bulundurulması zorunlu kılınmıştır (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932: 7). Halkevleri ilk açıldığında ülkede okuma yazma oranı düşük olduğu için okur yazar olmayanların da kitaplardan yararlanabilmesini 1932'de bir yönetmelik çıkarılmıştır. Buna göre; kütüphane-okuma

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

odasında, parti ocaklarında, mahalle, köy odalarında, kahvelerde, yerine göre uygun mevsim ve zamanlarda birer açık okuma günü ayrılabilceği, bu günlerde okuma yeteneği iyi olan bir vatandaşın uygun görülen bir eseri yüksek sesle toplananlara okuyacağı, hükmü konulmuştur (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932: 15).

Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin görevlerinden biri de diğer şubelerin hazırlamış oldukları eserleri baskıya hazırlamalarıdır. Bu bağlamda her şube hazırlayacağı eseri kendi komitesinin kararıyla İdare Heyetine, İdare Heyeti de bu eserin basılmasına karar verdiği takdirde müsveddeleri Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'ne vermiştir. Komite, bunları ödenek oranlarına göre sıra ile aynı zamanda bir numara altında parçalar halinde bastırılmıştır. (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932: 27). Dönemsel olarak bu şubeye üye olan kişi ve meslek grupları sayısında farklılık gözlenmektedir. Bu durum aşağıda yer alan tabloya şu şekilde yansımıştır:

Tablo 1. Kütüphane ve Neşriyat Şubesine Üye Olanların Meslekleri

Meslekler	1932	1933	1935
Avukat	24	38	50
Doktor	13	27	51
Öğretmen	330	394	560
Tüccar	51	172	411
Çiftçi	15	44	86
İşçi	61	87	294
Güzel Sanatlar	22	32	60
Diğer Meslekler	677	1392	1842
Kadın	83	151	231
Erkek	1116	2187	3123
Toplam	1199	2338	3354

Kaynak: BCA, F. 490.1.0.0/ 846.346.1.

Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin 1933 yılında yapılan incelemeleri sonucunda 20 halkevi üzerinde elde edilen veriler şunlardır: 1932 Talimatnamesine göre uygun şekilde faaliyet göstermeyen Halkevleri arasında Bolu ve Tekirdağ Halkevlerinin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi olduğu tespit edilmiştir. İstanbul, Eskişehir ve Afyon Halkevlerinde ise dergi çıkarılmadığı, Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi'nin görevini yerine getirmediği, bu iş çoğu zaman Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir. (BCA, F. 490.1.0.0/ 1005.878.1.).

1933 tarihli bir diğer teftiş raporunda, Halkevleri'nin Kütüphane ve Neşriyat bölümü hakkında bazı bilgiler yer almıştır. Bu bölümün temel amacının, Halkevlerinin kendi

kütüphanelerini kurma görevinin yanı sıra, buldukları şehirlerin kütüphane eksikliğini gidermek için çaba harcamak olduğu belirtilmiştir. Örneğin; Konya Halkevi'nin kurulduğu muhit şehrin en canlı bölgelerinden biri olduğu, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nin ise aktif olan şubelerin başında geldiği ifade edilmiştir. Bu bölüm, esas olarak ocaklardan kalan, parti tarafından sağlanan ve merkezden gönderilen eserlerden oluşan kaynaklarla desteklenmiştir. Bazı yerlerde ise kitap alımı için para toplandığı vurgulanmıştır. Halkın daha fazla gelişmelerden haberdar olabilmesi için neşriyat materyallerinin okuyuculara sunulduğu ve Konya'da "Babalık" -"Yeni Anadolu" gazetelerinin yayınlanmasının sağlandığı ifade edilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0.1005/ 878.1-20-38.). Bazı dönemlerde Halkevleri'nin Kütüphane ve Neşriyat bölümüne, bağış yoluyla kitapların verildiği gözlemlenmiştir. Örneğin; İnebolu Halkevi'nin açıldığı dönemde, Ragıp Bey tarafından 359 ciltlik kitap hediye edilmiştir (Akşam Gazetesi 1933: 8). Ayrıca Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin adı zaman içinde değişikliğe uğramıştır. 1935 yılında "Kitapsaray ve Yayın" olarak adlandırılmış, ardından 1940 yılında ise "Kütüphane ve Yayın" adını almıştır (CHP Halkevleri Talimatnamesi 1940: 5-29).

Halkevleri Kütüphanelerine getirilen eserlerin kaybolmaması için fihrist tutma uygulaması getirilmiştir. Fihrist, bir kitabın kütüphane numarası, adı, türü, toplam kitap ve cilt sayısı, yazarın adı, sayfa sayısı, basım yeri, matbaası gibi bilgilerin yer aldığı bir kayıt sistemidir. Fihrist, kütüphanelerin demirbaş kayıtlarını oluşturmuştur. Bu kayıtların içerisinde kitapların ödünç verilmesi ücretsiz olarak gerçekleşirken, herhangi bir eserin dışarı çıkarılması ise yasaklanmıştır.(C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi 1932: 18-19).

Halkevleri kütüphanelerine 19 Şubat 1934 tarihi içerisinde toplamda 97.000 kitap temin edilmiş ve bu kitaplardan 428.000 kişi istifade etmiştir. Buradaki faaliyetler hakkında verilen bilgilerde, Sinop ve Malatya Halkevlerinin, buldukları şehirlerin tarihine katkı sağlamak amacıyla yabancı eserleri tercüme etme yoluna gittiği ifade edilmiştir (Halkevleri 1932-1935 1935: 10-30). Ayrıca, Uşak Halkevi, mahkumların çevre şartlarına uyum sağlamaları ve kendilerini geliştirmeleri amacıyla hapisane içerisinde 200 kitaplık bir kütüphane kurmuştur (Halkevleri 1932-1935 1935: 100).

Bir kütüphanenin kuruluşunda iyi bir yöntemle yapılan tasnif, birçok fayda sağlamaktadır. Ayrıca, ileride daha fazla masraf ve zaman kaybının önüne geçilmesine vesile olmuştur. Halkevleri kütüphaneleri bu amaçla, bazı yöntemler belirlemiş ve hatta eserlerin düzenleme ve sıralama şeklini öğrenmeleri için gençleri yetiştirmek amacıyla kütüphanecilik dersleri açılmıştır (Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı, : 94)

Başbakan İsmet İnönü, Halkevleri'nin Kütüphane ve Yayın Şubesi için şu ifadeleri kullanmıştır:"Halkevleri, memleketin ekonomik ve kültürel yaşayışında, her bakımdan, tarla ekmekten büyük bir fabrikayı işletmeğe kadar bütün işlerde iyi hazırlanmış özel bir bilgiye ihtiyaç olduğuna inanmayı yaymalıdır. Okuma hevesini çoğaltma Halkevlerinin başlıca

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

işlerindedir” (Halkevleri 1932-1935 1935: 104) Bu ifadelerde anlaşılacağı üzere Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin önemini vurgulayan ve eğitim faaliyetlerinin toplumun gelişimine olan etkisine işaret eden sözleri önemlidir.

1935 yılında Halkevleri kütüphanelerine bakıldığında; kitap koleksiyonlarına ve okuyucu sayılarına dair bazı veriler tespit edilmiştir. Bu veriler, o dönemde Halkevleri'nin kütüphane hizmetlerine olan ilgiyi ve kitap okuma alışkanlığını yansıtmaktadır. Dönem itibarıyla halkevi, kitap okuyucu sayısı hakkında bilgiler aşağıda verilmiştir: Ankara Halkevi başta olmak üzere, Akçakoca, Alaşehir, Aydın, Beyoğlu, Bilecik, Burdur, Boyabat, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Düzce, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Gaziantep, Mudurna, Muğla, Kütahya, Konya, Kayseri, Trabzon ve Van'da toplam okuyucu sayısı 301. 149 iken kitap sayısı 63.271'dir. En fazla okuyucuya 30.753 ile Aydın Halkevi sahip iken en az okur ise 800 kişi ile Van Halkevi olmuştur (Halkevleri 1932-1935 1935: 105-107). Bu veriler, dönemin Halkevleri'nin kültürel- eğitim hizmetlerine olan katkılarını ve halkın kitap okuma isteğini göstermektedir.

Halkevlerinin düşünsel çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunan dinamiklerden biri de kütüphaneler ve okuma odaları olmuştur. Bu şubeler, halkın bilgi düzeyinin ilerlemesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur (Cumhuriyet Halk Partisi Tarih Yok: 7).

1940 yılına gelindiğinde, toplam 31 halkevi içerisinde 116 okuma odası açılmıştır. Bu odaların dağılımı şu şekildedir: Şehir ve kasaba içinde: 19 okuma odası, Cezaevlerinde: 5 okuma odası, Nahiye merkezlerinde: 2 okuma odası, toplamda 90 farklı yerde okuma odaları kurulmuş olup aşağıda verilmiştir:

Adana 1, Amasya 2, Ankara 1, Antalya 1, Arapkir 1, Atabey 2, Aydın 1, Bakırköy 2, Bartın 5, Diyarbakır 10, Doğanbey 1, Edremit 1, Görele 1, İnegöl 3, İnönü 2, İzmir 2, İzmit 2, Kadıköy 1, Kastamonu 10, Keşan 2, Lâdik 1, Maraş 1, Midyat 1, Manisa 27, Ordu 3, Sarıkamış 1, Sinop 1, Sındırgı 20, Ş. Karahisar 7, Şehremini 1, Üsküdar 2 tane okuma odası açılmıştır (C.H.P. Halkevleri Halkodaları 1932-1942 Tarih Yok: 12-13).

Kütüphane Şubesi sadece halkın okuma oranını artırmak maksadıyla kurulmamıştır. Aynı zamanda kendi personelini yetiştirme yoluna da gitmiştir, Ankara Halkevi, kütüphanecilik kursları düzenleyerek, kitapların sadece erişilebilir olmasını değil, aynı zamanda bu kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayacak bilgi ve becerilere sahip kişilerin yetişmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu kurslar, kütüphanecilik alanında eğitim alarak kütüphaneleri yönetecek profesyonellerin yetiştirilmesini hedeflemiştir (Erdem 1963: 16).

Halkevlerinde yasak olan kitaplar; Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 90 maddesinde açıkça belirtilmiştir “Dini mahiyette olan, Türk inkılâbı ideolojisine uymayan,

yabancı rejim ve ideolojileri tasvir eden, alelumum milli ve realist görüşler dışında kalan hurafeleri, geri ve irticaî zihniyeti istihdaf eden, bedbinlik telkin eden; cinayet, intihar gibi vak'aları tasvir eden; şehvet ve ihtiras temayüllerini kamçıl原因 ve gençliği sıhata muzır itiyatlara teşvik eden eserler" kütüphanelerde bulunması madde ile yasaklanmıştır (CHP Halkevleri Talimatnamesi 1940: 25).

1940 yılı Halkevlerinin İdare ve Teşkilat Yönetmenliğine baktığımız zaman, madde dördte; halkevinin açılmasının asgari şartlarından biri, en az iki yüz kişiyi toplayacak bir salon ile bir kütüphanesinin olması olarak düzenlenmiştir (C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi 1940: 3). Halkevleri'nin bir diğer maddesinde ise Halkevlerinin hepsinde mecburi bir şekilde kütüphane giriş defteri bulunmak zorunluluğu getirilmiştir (C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi 1940: 13). Bazı yıllarda bu şube ile ilgili olarak düzenleme yoluna gidilmiştir. Halkevinin her türlü yayını basma görevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin, fakat dergi çıkarma yetkisi olmayıp bu görev Dil ve Edebiyat Şubesine bırakılmıştır (C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi 1940: 27).

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ülke genelinde okuma-yazma bilen kişi sayısı az olduğu için Halkevleri şubeleri aracılığı ile okuma-yazma kursları açılmıştır. Özellikle kütüphane şubesi tarafından verilen kurslar sayesinde okur-yazar oranı artırılmıştır. Halkevlerinin 1935-36 yıllarında toplam 22 kütüphanesi mevcuttur. Kütüphanelerde 45.789 kitap okuyucu sayısı 257.588 kişi olmuştur. 1943-44 yıllarında ise 392 kütüphane, kitap sayısı 626.082 olmuş ve 1.229.540 kişi bu eserlerden istifade etmiştir. Kütüphanelerde sadece erkek değil aynı zamanda kadın okuyucuda faydalanmıştır. Kadın okuyucu sayısı 155.496 kişidir. Kadınların katılımı genel olarak az olmuştur (Türkmen 2012: 12).

Halkevleri Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, üç farklı türde kütüphane oluşturma amacıyla kurulmuştur. Birincisi Halkevi Merkez Kütüphanesi olup lise ve yükseköğrenim gören kişilerin okuma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuştur. İkincisi, mahallelerde Halkevi Okuma Odaları açılmış, buralarda, esnaf, orta tahsilli kişiler istifade etmiştir. Üçüncüsü, Köy Okuma Odalarıdır. Köylü halka yönelik olarak kurulan bu yapılar daha çok köylü halkı ilgilendiren konularda kitap, dergi ve gazeteler bulundurmıştır. Bu sayede halk okumaya teşvik edilmiştir. Neşriyat kısmı ise; mevcut yayınları halkı tanıtmak ve kitleler tarafından okunmasını sağlamaktır. Ayrıca faydalı eserlerin basımını gerçekleştirilmiş ve ayda bir bibliyografi neşretmek şeklinde görevler verilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 846.346.1.).

Halkevleri, 1932-1951 yılları arasında büyük ölçüde buldukları şehirlerde kütüphanecilik faaliyetleri ile meşgul olmuşlardır. Her yıl düzenli olarak merkezden Halkevlerine kitap ve yayınlar gönderilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 12.63.4.). Kütüphane çalışma saatleri genellikle sabah dokuzda başlayıp gece 21-22 saatlerine kadar açık tutulmuştur. Çalışan kesim, genellikle mesai saatleri dışında vakit bulup kütüphaneye kitap okumaya

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

gelmiştir. Özellikle cumartesi ve pazar günleri de kütüphane açık bırakılmış ve ziyaretçilere hizmet sunulmuştur. (İğdemir 1939: 61).

Halkevlerinin yayın organı olan Ülkü Dergisinde dönem dönem çeşitli kişiler tarafından yazılar yazılmıştır. Örneğin Necip Atlı tarafından “Halkevleri” başlıklı yazısında halk terbiyesinin önemli bileşenlerinden birinin kütüphane ve neşriyat olduğu vurgulanmıştır. Kütüphaneler, halka okuma alışkanlığını aşılama ve halkın kültürel seviyesini yükseltmek için önemli bir işlev taşımaktadır. Bazı Halkevleri, “Seyyar Kütüphaneler” oluşturarak bu amaç doğrultusunda çalışmıştır. Mevcut 55 Halkevi içerisinde 28 kütüphane tamamen halka açıktır. Tahminen 1933 yılında, bu kütüphanelerde bulunan kitap sayısı 47.059 adettir (Ülkü Dergisi 1933: 236).

1934 yılında Necip Atlı tarafından yazılan “Halkevleri Yıldönümü Nutku” başlıklı yazıda, Halkevleri'nin yıl dönümü kutlanmıştır. Ayrıca, Halkevleri kütüphanelerinin gün geçtikçe zenginleştiği, ülkenin okuma zevkini ve isteğini artırdığı belirtilmiştir. Kitap miktarının yaklaşık olarak 60,000 olduğu ve kitap okuyanların sayısının 150,000 kişiyi bulduğu ifade edilmiştir (Ülkü Dergisi 1934: 3).

Herhangi bir şehirde Halkevleri açıldığında, bu olay genellikle resmi arşivlere kaydedilmiştir. 1934 yılında Muğla Halkevi açıldığında, Kütüphane Şubesi için 600 cilt kitap ve Halk Gazetesi bulunan bir kütüphane kurulmuştur (BCA, F. 490.1.0.0/ 928.610.1.). Osman Şeref tarafından Ülkü Dergisinde yayımlanan “Mekteplerde Yeni Coğrafya” başlıklı yazıda, çocuklara vatan sevgisinin aşılama amacıyla yazı yazmanın ve bu yazıları Halkevi kütüphanelerine yönlendirmenin gerekliliği vurgulanmıştır (Ülkü Dergisi 1934: 40).

Ülkü Dergisi'nin Şubat 1936 tarihli sayısının “Halkevlerine Dair” bölümünde, Elaziz Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından Tarih Öğretmeni Ömer Kemal Agar tarafından “Medreseler” konulu üç ayrı konferans verildiği tespit edilmiştir. (Ülkü Dergisi 1936: 463). 1938 yılında Ülkü dergisinde yayımlanan “Seyyar Kütüphane” başlıklı yazıda, köy kütüphaneleri aracılığıyla köylü halka kitapların daha kolay ulaştırılmasının sağlandığı belirtilmiştir. Bu sayede yeni yazarların yeni eserleri ile köylü halk arasında bir buluşma gerçekleşmiştir. Ayrıca, getirilen yayınlar ve broşürlerin, halkın anlayabileceği bir dilde ve çalışma alanlarında fark yaratmayı amaçladığı ifade edilmiştir (Ülkü Dergisi 1938: 557).

Ülkü Dergisi'nde Kemal Ünal tarafından yayımlanan “Milli Şef ve Halkevleri” başlıklı yazıda, 1939 yılında 231 Halkevi'nin kütüphanelerinde toplam 303,019 kitap bulunmaktadır. Bu kitaplardan ilk altı ayda faydalanan kişi sayısı ise 714,400 kişidir (Ülkü Dergisi 1940: 387).

Halkevleri Başkanlığı tarafından 1938 yılında, buldukları bölgelerde yayın çıkarmalarını istemiştir. Ancak, bazı Halkevleri buldukları yerlerde matbaa satın alarak tamamen yayın işine girmeleri konusunda Halkevi Başkanlığı tarafından uygun görülmemiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 4.16.6.). 1938 yılında Halkevi Başkanlığı tarafından

kütüphanelerin tasnif edilmesi istenmiştir. Kitap sayılarında tespit edilip merkeze yollanması talep edilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 4.17.11.). 3 Aralık 1938 tarihinde CHP Başkanlığı tarafından Halkevlerinin buldukları şehir ve kasabalarda sosyal ve kültürel sahalarda çalışma içinde buldukları memleketin birlik ve beraberliği için nüfusu 2000'in üstünde olan her yerde halkevi açılması istenmiştir. Halkın okuma alışkanlığının zenginleşmesi içinde kütüphaneler için ödenek ayrılması talep edilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 4.17.19.). 6 Haziran 1938 tarihli CHP Başkanlığına yazılan yazıda çoğu zaman bazı Halkevlerinin kütüphanelerinin açık olmadığı belirtilmiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından gerekli önlemler alınacağı belirtilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 4.19.22.). 1939 yılı itibariyle Halkevleri tarafından kitaplar basılmış ve aynı zamanda merkezden kütüphanelerin zenginleştirilmesi için kitaplar yollanmıştır (BCA, F. 490.1.0.0/ 836.304.1; BCA, F. 490.1.0.0/ 826.266.1.). 1940'da Halkevleri kütüphaneleri bulundurulması tavsiye edilen eserler sıklıkla Halkevlerine gönderilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 855.375.2; BCA, F. 490.1.0.0/ 855.376.1.).

1941 yılında Halkevi Başkanlığı tarafından kütüphanelerde bulunan mevcut el yazması ve taş baskı kitapların listesinin oluşturulup merkeze gönderilmesi istenmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 5.24.9.). Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından "Beden Terbiyesi ve Spor Mecmuası" çıkarılmış ve Halkevleri kütüphanelerinde birer nüsha bulunması istenmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 1300.320.2.). Kars, Erzurum ve Isparta Halkevlerinde yaptırılacak kütüphaneler için eşya listesi belirlenmiş ve bunlara dair sözleşmeler yapılmıştır (BCA.490.1.0.0.1709.947.1.). 1942-1943 yıllarında Halkevlerinde okunması gereken kitaplar şeklinde CHP Genel Merkezi tarafından düzenli olarak kitap listesi içeren yazılar gönderilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 862.399.1.). Halkevleri tarafından Kütüphanecilik Şubesinde "Kitap Okuma İmza Defteri" eksik olduğundan veya bittiğinde dolayı bazı Halkevleri tarafından CHP Genel Merkezinden istenmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 1050.1033.2.).

1942-1943 yılı kütüphane mevcudu hakkındaki döküm şu şekildedir: İstatistik yıllığına göre, 1940 yılında 366 Halkevi kütüphanesinde toplam 462.817 kitap bulunmaktaydı. Ancak, 1947 yılına gelindiğinde partiye sunulan raporlara göre, 252 Halkevi kütüphanesinde 409.273 kitap tespit edilmiştir. (C.H.P. Halkevleri Halkodaları 1932-1942 Tarih Yok: 10).

Halkevleri, Türkiye'de Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında halkın eğitimini ve bilinçlenmesini desteklemek amacıyla çeşitli çalışmalar yapmıştır. Kütüphane ve Yayın Şubesi, bu hedef doğrultusunda edebi eserlerden tarım ve sağlık tavsiyelerine, şehir planlarından psikolojiye kadar geniş bir yelpazede bilgi sunmayı amaçlamış ve bu bilgilere kolay erişim sağlamıştır. Örneğin, Adana pamukçuluğu, Ankara Halkevi arıcılık ve Samsun'un tütün üretimi gibi alanlarda hazırlanan broşürlerin büyük faydaları olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar, toplumun bilgi düzeyini artırmaya ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmuştur. Halkevleri, bu şekilde halkın bilgiye ulaşmasını teşvik etmiş ve Cumhuriyet döneminin eğitim ve kültür alanındaki önemli aktörlerinden biri olmuştur

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

(Halkevleri 1932-1935 1935: 104-105). Ayrıca kütüphanelerde okuma alışkanlığının kazandırılması için izlenecek süreç hakkında bilgiler verilmiştir.

Uluğ İğdemir tarafından 1939 yılında kaleme alınan "*Halkevleri Kütüphaneleri İçin Rehber*" adlı eser, o dönemin halkevi kütüphaneleri için son derece önemli bir kaynaktır. Bu rehber, kütüphaneciliğin nasıl olması gerektiği konusunda detaylı bir rehber sunmaktadır ve dönemin halkevi kütüphaneleri için başvuru eseri niteliğindedir. İçeriğinde "Kütüphane ve Kitapların Tasnifi" gibi başlıklar altında kitapların, kütüphanecilerin ve okuyucuların işleyişi hakkında önemli öneriler içermektedir. Uluğ İğdemir'in çalışmasında kütüphane ve kitaplar için yapılması gereken iş ve işlemler şu şekilde sıralanmıştır: Okuma ve kitap odaları, kütüphane eşyaları, kitapların düzenlenmesi, fişler, etiketler, kitapların mühürlenmesi ve eserlerin kaydedilmesi gibi konular ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu rehber, dönemin kütüphanecilik uygulamalarını anlamak ve kütüphane yönetimi konusunda rehberlik etmek amacıyla önemli bir kaynaktır. (İğdemir 1939:7-8).

Tablo 2. 1940-1945 yılları arasında Halkodaları Kütüphaneleri Okuyucu Sayısı

Yıllar	Kitaplık Sayısı	Kitap Sayısı	Erkek	Kadın	Toplam
1940-41	132	21445	223399	10233	233632
1941-42	216	37244	345839	22418	368257
1942-43	210	46425	409853	18205	428058
1943-44	219	56646	419635	24309	443944
1944-45	366	73681	451526	34458	485984

Kaynak: Yaşar 2018: 70.

1940-1945 yılları arasındaki verilere göre, kütüphane kaynaklarının artış göstermesi, okuyucu kitlesinin büyüdüğünü ve kütüphanenin önemli bir kültürel kaynak haline geldiğini göstermektedir. Kitaplık ve kitap sayısının artması, kütüphanenin koleksiyonunu genişlettiği ve farklı konularda daha fazla kaynağa sahip olduğunu gösterir. Erkek okuyucu sayısının iki katına çıkması, erkekler arasında okuma alışkanlığının arttığını ve kütüphanenin bu kesim tarafından daha fazla kullanıldığını göstermektedir. Kadın okuyucu sayısının üç katına çıkması ise kadınların da kütüphaneyi daha fazla benimsediğini ve bu dönemde okuma faaliyetlerine daha fazla katıldığını göstermektedir. Toplam okuyucu sayısının iki katına çıkması, toplumun genelinde okuma kültürünün arttığını ve kütüphanenin geniş bir kitlenin erişimine açık olduğunu gösterir. Ancak, erkeklerin kütüphaneyi daha yoğun bir şekilde kullanması, cinsiyet arasında okuma alışkanlığındaki farkları da göstermektedir.

Fatma Laçınay, 1943 yılında kütüphanecilik kursunda eğitimi gördükten sonra aynı yıl Ankara Halkevi Kütüphane Memuru olarak atanmıştır (BCA, F. 490.1.0.0/ 391.1658.3.) 1944-1945 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi tarafından "Halkevleri Kütüphane Memurlarına Mahsus" kursu açılmıştır. Kursun üç ay sürdüğü ve Adana, Burdur, Diyarbakır ve Erzurum vb. şehirlerin Halkevleri personelinin katılım

sağladığı hem teorik hem de uygulama eğitim aldıkları belirtilmiştir. Kurs 26 Haziran 1945'te yapılan sınav ile son bulmuştur. Toplam 10 kişi katılım sağladı 7 tanesi başarılı oldu 3 kişi ise başarılı olamadı. (Ötügen 1957: 33-34). Kütüphane personeline yönelik eğitimler, kütüphane hizmetlerinin kalitesini artırma amacını taşır ve kültürel zenginliği teşvik eder.

1944-1945 yılları arasında Halkevleri kütüphaneleri için ayrılan bütçelerin dağılımı ; Genel Ödenek 68.900, memur ve hizmetlilerin maaşları 40.279, tesisat için ayrılan ödenek 9.109, yayınlar için ödenek 4202, sair giderler 15.310 ve toplam harcama 68.900 lira bütçeden pay ayrılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı 1947: 46).

1944-1945 yıllarında hükümet tarafından verilen eser sayısı 36.409, satın alınan eser sayısı 4.420 ve bağış yoluyla alınan eser sayısı 10.069 olmak üzere toplam 50,898 olarak tespit edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı 1947: 36). Kütüphanelerin en büyük kaynağını resmi kurumların yolladığı eserler oluştururken en az ise Halkevleri tarafından alınan kitaplar oluşturmuştur.

CHP Genel Sekreterliği tarafından 1945 yılında yazılan bir yazıda kütüphanelerden şu malumatlar istemiştir; Kütüphanede mevcut bulunan kitap sayısı ve kütüphanede varsa el yazmaları, eski harflerle ve ecnebi harflerle yazılmış kitapları, müellifi, kitabın adı, basıldığı yer ve basıldığı tarihi gösteren bir cetvel talep edilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 5.27.11.).

Halkevleri Başkanlığından 1945 yılında, yurtdışında bulunan çeşitli kuruluşlar tarafından Türkiye hakkında kitaplar talep edilmiştir. Halkevi neşriyatları bu yerlere gönderilmesi kabul edilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 927.608.1.). 1945 yılında Hakkari Halkevi Başkanı Ubeydullah Mümtaz Seven tarafından kütüphane hakkında CHP Genel Sekreterliğine bilgi verilmiştir. Bu kapsamda 30 Ağustos 1945 gün ve 5/2663 sayılı yazının karşılığı olarak kütüphanede kitap sayısı 1.266 olup kitapların hepsinin künyesi tutulduğu belirtilmiştir (BCA, 490.1.0.0/ 1046.1019.1.). Aynı yıl içinde seyyar kütüphaneler içinde ödenek ayrılmıştır. Kırşehir'de buluna Seyyar Kütüphane için 250 lira ayrılmıştır. Bu parayla dolap ve çalışan ücretleri verilmiştir (BCA, F. 490.1.0.0/ 1056.1056.1.).

Tablo 3: 1935-1945 Yılları Arasında Halkevi Kütüphaneleri Okuyucu Sayısı (Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü)

Öğretim Yılları	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Erkek Okuyucu	Kadın Okuyucu	Toplam
1935-36	22	45789	245336	12252	257588
1936-37	165	185084	805670	54925	860593
1937-38	166	214463	608861	47793	656654
1938-39	207	278985	1195710	98916	1294626

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

1939-40	374	374257	1577061	104134	1681195
1940-41	377	462817	1066672	103089	155774
1941-42	378	524594	1163291	111266	155774
1942-43	393	584187	1209385	126456	1335541
1943-44	392	626082	1184044	155496	1339540
1944-45	395	648408	1217898	155774	1373672

Kaynak: BİGM 1946: II; BİGM 1947: II.

Tabloya baktığımızda yıl itibariyle kütüphane, kitap, erkek ve kadın okuyucu sayıları artış göstermiştir. Toplumun farklı kesimleri için kaynakları ve hizmetleri çeşitlendirebilen Halkevi kütüphaneleri, bilgi ve kültürel sermayenin paylaşılmasına katkıda bulunduğu için, kütüphaneler toplumun eğitim ve kültürel zenginleşmesine önemli bir katkı sunma görevini üstlenmişlerdir.

1944-1950 yılları arasından Genel Merkez tarafından Halkevlerinin kütüphanelerini zenginleştirmek amacıyla, 1.000 değişik kitaptan 100.000 kitap satın alınmıştır. 1950 yılına gelindiğinde Halkevlerinin kütüphanelerinde kitap sayısı 600.000 ulaşmıştır (Turan 2003: 240). Kitap sayısının yıldan yıla artmasıyla birlikte okuma alanları ve yerleride değişiklik göstermiştir. Halkevleri kuruluşundan beri çeşitli sebeplerle Halkevi kitaplıklarına girmiş, fakat bölümleneme yüzünden henüz nitelikleri iyice belirlenememiş eski ve değerli kitapların korunmasını sağlamak ve bilim adamlarına bunları tanıtmak amacı ile bütün kitaplıklarda mevcut el yazması, eski harfli ve yabancı dilli kitaplar tespit edilmiştir. 1946 yılı kayıtlarına göre 200 Halkevinde 20.838 cilt eski harflerle, 5.178 yabancı dillerle ve 580 cilt el yazması kitap bulunduğu anlaşılmıştır. Bu hazırlıklar bittikten sonra Halkevleri kitaplıklarının genel bir katalogu yayınlanmıştır (C.H.P 1946: 22).

Halkevi'ne kitap gönderme yollarından biri de bağış yolu ile olmuştur. Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu 219 kitap ve 33 dergi bağışlamıştır. Toplam Erzurum Halkevine 1.012 adet kitap bağışladığı için teşekkür edilmiştir. Bu durum diğer Halkevleri içinde geçerli olmuştur (BCA, F. 490.1.0.0/ 1061.1074.3.). Her yıl düzenli olarak 9 numaralı cetvel ile Halkevi kütüphanelerinin durumunu belirten yazı yollanmıştır. 1949 yılında ise eksik yollandığı belirtilmiştir. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğüne yazılmıştır (BCA, F. 490.1.0.0/1050.1034.1).

Halkevlerinin 8 Ağustos 1951 tarihinde kapatılmasıyla beraber halkevi binaları ve eşyaları hazineye devredilmiştir. Bu sürecin en büyük yıkım kitaplarda gerçekleşmiştir. Bir milyonda fazla kitap bulunan halkevinde kitapların bir kısmı yakılmış bir kısmı ise dükkanlara kilo olarak satılmıştır. Yine aynı şekilde kütüphanelerde bulunan CHP amblemleri

kitaplar başta olmak üzere kitapların bazıları yakılmış, bazıları kilo karşılığı çay ve şeker külâhı olmak üzere dükkânlarla satılmıştır. Geri kalanlarsa yurdun çeşitli yerlerindeki halk kütüphanelerinde varlığına devam etmiştir. Binalar ise ev, hastane, belediye, tiyatro, öğretmenevi, müze, hapisane gibi kurumlara dönüştürülmüştür (Zeyrek 2006: 132). 5830 sayılı Kanunla hazineye intikal eden Ankara Halkevi'nin kütüphanesi ve binası Türkocağına tahsis edilmesi Bakanlar Kurulu tarafından 15 Aralık 1952 tarihinde kabul edilmiştir (BCA, F. 30.18.1.2/ 130.90.19.). Halkevleri'nin kütüphaneleri döneminin önemli bir kültürel hazinesini oluşturmuştur. Zaman içinde bu kütüphanelerde biriken eserler, Halkevleri'nin kapatılmasıyla farklı yollarla dağıtılmıştır. Bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı ortaokul ve liselere dağıtılarak bu okulların kütüphanelerini zenginleştirmiş, bir kısmı ise kaybolmuştur (Çakmak 2015: 10). Halkevlerinin kapatılmasıyla beraber 19 yıllık süre zarfında Halkevlerinde biriken belge, film, fotoğraf, tablo afişler ve yaklaşık 600.000 kitap hangi kuruluşlara nasıl verileceği belli olmadığı için bunların pekçoğu kaybolmuştur (Turan 2003: 245).

3. Halkevleri Kütüphanecilik Şubesinin Basına Yansıması (1932-1951)

Halkevlerinin kütüphanecilik şubesi, geniş kapsamlı okuma etkinlikleri ve bilgi paylaşımı organizasyonlarıyla topluma değerli bir kültürel kaynak sunarak, toplumun gelişmesi ve fikirsel olarak güçlenmesi için yapmış oldukları çalışmalar dönem itibariyle basına yansımıştır. Bu kapsamda Milliyet, Akşam, Hilâlahmer, Cumhuriyet, Vakit vb... gazeteler taranmış bu şube ile ilgili olan haber ve köşe yazıları değerlendirilmiştir.

Hilâlahmer Gazetesi'nin 16 Şubat 1932 tarihli "Şehrimizde Halk Evi Faaliyete Devresine Giriyor" başlıklı haberinde İstanbul'da halkevi açılacağı belirtilmiştir. Halkevinin zengin bir kütüphanesi olacağı ve günlük bütün gazetelerin ücretsiz bir şekilde temin edileceği belirtilmiştir (Hilaliahmer 17 Nisan 1932: 1). Bu uygulama ile halkın genel bilgiye ve güncel olaylara kolayca erişimini sağlamak amaç edinilmiştir. Bu tür hizmetler, toplumsal bilinç ve eğitimin artırılmasına katkı sağlamak maksadı gütmektedir.

Milliyet Gazetesi'nin 16 Şubat 1932 tarihli sayısının "Halkevi Teşkilatı" şeklinde verilen haberinde CHF'nin en yeni ve önemli hamlesi olarak kabul edilen Halkevi teşkilatı yapısı olduğu açıklanmıştır. Dokuz ayrı şubesinin olduğu belirtilmiş bilhassa Kütüphane ve Neşriyat bölümüne odaklanılmıştır. Bu şubenin amacı halkın bilgi düzeyini artırmaktır. Halkevinin açılması için öncelikli şart, kütüphane ve okuma salonunun bulunmasıdır. Kütüphanede kitap sayısının artırılmasını sağlamak için izlenecek yol hakkında ayrıntılı bilgi sunulmuştur. Sadece kütüphane işi ile sınırlı kalmamakla birlikte, aynı zamanda neşriyat işleri ile de ilgilenilmesi kararı alınmıştır. (Milliyet 16 Şubat 1932: 7). Bu, halkın okuma kültürünün seviyesini artırmak amacıyla yapılan bir karar olduğu aşikardır.

Vakit Gazetesi'nin 9 Eylül 1933 tarihli "Balıkesir Gençliği Halkevinde Nasıl Çalışıyor?" başlıklı haberinde Balıkesir gençliğinin inkılapçı hamleler ile yetiştiği kütüphane işlerine

önem verdikleri belirtilmiştir. Halkevinde 1.500 kitap içeren bir okuma salonu bulunmakta ve bu kitaplar fiş usulüne göre sıralanmıştır. Herkes okumak istediği kitabı alabileceği gibi yerine koymakla yükümlüdür. Ayrıca, günlük gazeteler de okuyucular için bulundurulmuştur (Vakit 9 Eylül 1933: 6).

Cumhuriyet Gazetesi'nin 24 Şubat 1934 tarihli "İstanbul Halkevinde Merasim" başlıklı haberinde Halkevlerinin kuruluşunun ikinci yılının kutlandığı İstanbul Halkevinin faaliyetleri detaylandırılmıştır. Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin; 2.300 adet kitaplı bir kütüphane açıldığı, ve okuma salonunda 17.591 kişinin istifade edildiği belirtilmiştir (Cumhuriyet 24 Şubat 1934: 5).

Son Posta Gazetesi'nin 12 Eylül 1934 tarihli "Muş Halkevi Çalışıyor" başlıklı haberinde Muş Halkevinin faaliyetleri hakkında detaylı bilgi sunulmuştur. Kütüphane ve Neşriyat Müdürü Hüsnü Bey'in kütüphanede kitap eksikliği olduğu kısa süre içinde 500'den fazla eser kütüphaneye kazandırdığı belirtilmiştir (Son Posta 12 Eylül 1934: 4).

Kurun Gazetesi'nin 23 Şubat 1935 tarihli manşetinde "Halkevlerinin Sayısı Dün 103'ü Buldu" şeklinde bir haber verilmiştir. Akabinde Halkevlerinin kültür kaynağı olduğu ifade edilmiştir. Başbakan İsmet İnönü tarafından verilen bir demeçte Halkevlerinin önemi hakkında bilgi verilmiştir. Buranın siyasi bir yapısının olmadığı ve kitap sayısının 1934 yılında 59 bin civarında olduğu 1935 yılı itibariyle 97 bin kitap sayısına ulaşıldığı bildirilmiştir. Halkevlerinin en önemli işlevlerinde biri halkta okuma hevesinin yükseltmektir (Kurun 23 Şubat 1935: 1-5).

Anadolu Gazetesi'nin 24 Şubat 1935 tarihli "Halkevlerinin Üçüncü Yıldönümü" şeklinde verilen haberinde Başbakan İsmet İnönü "Halkevleri siyasi bir müessese değildir. Sosyal ve kültürel kurumdurlar. Onun için memleketin bütün ışıklı evlâdları halkevine hizmet etmeyi yurda karşı bir ödev telâkki etmelidirler". İfadesini kullanmıştır. Bugünün anlamı ve önemini anlatan bir söylev gerçekleştirmiş ve kütüphanecilik kısmında ise geçmişte 59.000 olan kitap sayısının bu yıl 97.000'e yükseldiği, okuyucu sayısının ise 1934 yılında 428.000 kişi olduğu belirtilmiştir. Memleketin ilerlemesi için okur oranına önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. (Anadolu 24 Şubat 1935: 1-3).

Son Posta Gazetesi'nin 21 Haziran 1936 tarihli "Urfa Halkevi Geniş Bir Kadro İle Çalışıyor" başlıklı haberinde 1934 yılında Urfa Halkevi'nin açıldığı ve Neşriyat kolu tarafından Halkevine 4.000 ciltlik bir kütüphane kazandırıldığı belirtilmiştir. Ayrıca, bu kütüphaneye üç kitap bastırıldığı ve "Kurtuluş" adında bir gazete çıkarıldığı ifade edilmiştir. (Son Posta 21 Şubat 1936: 5).

Son Posta Gazetesi'nin 5 Ekim 1936 tarihli "Kiliste Kitap Sarayı" başlıklı haberinde Kiliste yeni halkevi şubelerin açıldığı ifade edilmiştir. Kütüphane ve Yayın Şubesi her konuda yurttaşları bilgilendirmek amacıyla konferanslar verilmiştir. Şube 500 kitap olduğu fırka

bahcesinde bulunan bina tahliye edilince burasının okuma salonu yapıldığı belirtilmiştir (Son Posta 5 Ekim 1936: 5).

Ulus Gazetesi'nin 21 Şubat 1937 tarihli "Halkevlerinin Çalışmaları" başlıklı haberinde 1932 yılında 34 olan Halkevi sayısının 1937 yılı itibariyle 167'ye yükseldiği belirtilmiştir. Haberde, Halkevi'nin dokuz şubesinin çalışmalarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bu şubeler, sadece kitapları sınıflandırmak ve yeni kütüphaneler açmakla kalmamış, aynı zamanda okuma teşvikini, konferanslarla yayınları, kitapların listelerini oluşturarak dağıtımını yapma görevini üstlenmişlerdir. Yıllar içinde kütüphaneye gelen kişi sayısının arttığı, radyo faaliyetlerine destek verdikleri ifade edilmiştir. Ayrıca, Adana, Beyoğlu, Dinar, Antep, Giresun, Gönen, Konya, Mardin, Mersin ve Samsun Halkevleri'nde bu görevin üstlendiği belirtilmiş ve köylerde yaşayan insanların güncel olaylara hakim olmalarını sağlamak amacıyla köy okuma odaları açıldığı aktarılmıştır. İlk etapta Balıkesir, Bartın, Bursa, Edremit gibi yerlerde okuma odalarının açıldığı vurgulanmıştır. (Ulus 21 Şubat 1937: 5-6).

Tan Gazetesi'nin 21 Şubat 1937 tarihli "Yurt İçinde 167 Halkevi İş Başında" şeklinde verilen haberinde bugünün Halkevlerinin kuruluş günü olması sebebiyle, bu kurumun kültür merkezi olduğu yazılmıştır. Halkevlerine bu yıl itibariyle 900.000 kişiye yakın okuyucu faydalandığı belirtilmiştir (Tan 21 Şubat 1937: 5).

Son Posta Gazetesi'nin 4 Eylül 1937 tarihli "Antalya Hapisesinde Okuyan Mahkumlara Vesika Verildi" başlıklı haberinde mahkumlar için A dersanesi ve B dersanesi açıldığı belirtilmiştir. Bu kursları başarıyla tamamlayan mahkumlar için Halkevlerinde görevli 3 kişi görevlendirilmiştir. Yapılan sınavda toplam 56 mahkumdan 45'i başarılı bulunmuştur. Ayrıca Halkevi bandosunun etkinlikte bulunduğu belirtilmiştir. Bu tür eğitim faaliyetleri, mahkumların rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmaları amacıyla yapılmış olduğu ifade edilmiştir (Son Posta 4 Eylül 1937: 5). Halkevleri sadece şehirlerde veya köylerde kütüphane çalışmaları yapmamış aynı zamanda cezaevlerinde bulunan tutuklular içinde çalışmalar yaptıkları habere yansımıştır.

Türk Dili Gazetesi'nin 29 Ekim 1937 tarihli "Şehrimiz Halkevinin Bir Yıllık Faaliyetine Toplu Bir Bakış" başlıklı haberinde Balıkesir Halkevi'nin bir yıllık faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Okuma odasında bir sene zarfında tam 50.700 kişinin eserleri okuduğu belirtilmiştir. Ayrıca köylerde seyyar kütüphane açılması yoluna gidildiği ifade edilmiştir. (Türk Dili 29 Ekim 1937: 11).

Son Posta Gazetesi'nin 16 Aralık 1937 tarihli "İzmir Halkevi Muhitine Faydalı Oluyor" başlıklı haberinde İzmir Halkevi'nin son zamanlarda yaptığı çalışmaların bölgeye büyük fayda sağladığı ifade edilmiştir. Cezaevinde mahkum olarak bulunan kadın ve erkekler için kurslar ve kütüphane açılmıştır. Bu çalışmaların, cezaevi sakinlerinin eğitim ve bilgiye erişimine katkı sağladığı vurgulanmıştır. (Son Posta 16 Aralık 1937: 5).

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

Akşam Gazetesi'nin 19 Şubat 1938 tarihli "Halkevlerinin 6 ncı Yıldönümü 42 Halkevi Daha Açıldı" şeklinde verilen haberinde Türkiye'de 209 halkevinin olduğu çoğu halkevinde kitap ve broşür sayısının arttığı izah edilmiştir (Akşam 19 Şubat 1938: 1-4).

Ulus Gazetesi'nin 17 Şubat 1939 tarihli "Halkevlerimiz" başlıklı haberinde 1932 yılında 42 olan halkevi sayısının birkaç gün içinde 367 olacağı yazılmıştır. Halkevi kütüphanelerinin hem sayılarının arttığı hem de kitap sayısının zenginleştiği belirtilmiştir. 1932 yılında kütüphanelerde toplam 59.444 kitap bulunurken, şu an 285.757 kitap sayısına ulaşıldığı ifade edilmiştir. Okuyucu sayısının ise ilk olarak 1949.949 iken şu anda 1.909.910 kişiye çıktığı vurgulanmıştır. (Ulus 17 Şubat 1939: 6). İki milyona yakın kişinin kütüphanelerde faydalanması o günün şartları için muazzam bir gelişme olduğu düşünülmektedir. Bu şube aracılığıyla hem okuma bilinci hem de vatan sevgisi kazandırılmaya çalışılmıştır.

Tan Gazetesi'nin 19 Şubat 1939 tarihli "Halkevlerinin Parolası: Halk İçin, Halkla Beraber" şeklinde verilen haberinde Halkevlerinin ülkenin kültürel gelişimine büyük katkılar sunduğu ve kısa süre içinde sayılarının artırılacağı bildirilmiştir. Bu kapsamda Kütüphane ve Yayın şubesi tarafından önemli çalışmalar yapıldığına dikkat çekilmiştir. Halkevi kütüphanelerinde toplamda 285.757 kitap bulunduğu ve bu kaynaklardan faydalanan okuyucu sayısının 1.909.910 kişi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aynı sayıda Nafi Kansu tarafından kaleme alınan "Halkevlerimiz" başlıklı bir köşe yazısında, Halkevlerinin ülkenin kalkınma projelerinden biri olduğu ve memleketin her köşesinde 5.000 ile 10.000 kitap arasında değişen Halkevi kütüphanelerinin bulunduğu, en iyi kitapların okunması ve erişilmesi için çalışmaların sürdürüldüğü ifade edilmiştir. (Tan 19 Şubat 1939: 5).

Vakit Gazetesi'nin 29 Haziran 1941 tarihli "Boğaziçi Halkının En Güzel Kültür Müessesesi: Sarıyer Halkevi" başlıklı haberinde halk için önemli bir kültür merkezi olduğu Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Başkanı Burhan Çeviker girişimleri ile bir okuma salonu ve 1255 ciltlik bir kütüphane kurulduğu, bir yılda 6.994 okuyucu kütüphaneden istifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca şube tarafından "Evimiz İçin Bir" ansiklopedi hazırlığı olduğu yazılmıştır (Vakit 29 Haziran 1941: 5).

Haber Gazetesi'nin 15 Kasım 1941 tarihli Ramiz Yavuz tarafından "Üsküdar Halkevi Nasıl Çalışıyor" başlıklı köşe yazısında halkevi bünyesinde açık bulunan şubeler hakkında bilgiler verilmiştir. Üsküdar Halkevi'nin en faydalı ve çalışkan şubesi olarak kütüphane hizmeti öne çıkmaktadır. Bu kütüphanede gazeteler, dergiler, romanlar ve diğer çeşitli eserler bulunmaktadır. Burada ilkokul öğrencilerinden üniversite seviyesinde eğitim alanlara kadar geniş bir kesimden insanlar faydalanabilmekte olduğu yazıda yer almıştır (Haber 15 Kasım 1941: 3).

Ulus Gazetesi'nin 29 Ekim 1943 tarihli "Halkevleri ve Halkodaları" başlıklı yazıda şehirlerden başlayarak kasabalar ve köylere yayılan Halkevleri, hem kadın hem de erkek üyelerin katılımıyla büyümüş ve gelişmiştir. Kütüphane şubeleri de Halkevleri'nin önemli bir

parçası olarak bilgi ve kültür akışını desteklemişlerdir. Kitap sayısının 475.000 olduğu ifadesi, Halkevi kütüphanelerinin zengin ve çeşitli bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu kütüphaneler, halkın kitaplara ve bilgiye kolayca ulaşabilmesi için önemli bir kaynak olmuştur. (Ulus 29 Ekim 1943: 2).

Halkevlerinin kütüphane şubesi bazı yıllarda yayın hayatına katkılar sunmak maksadıyla yeni neşriyatlar çıkarmıştır. Örneğin; 19 Ocak 1944 tarihli Ulus Gaetesinde “Yeni Kitaplar” başlıklı haberinde Adana Halkevi tarafından “Ağıtlar” adıyla bir eser bastırılmıştır. Eseri Kemal Sadık Göğceli yazmıştır. Çukurova’nın folklor derlemelerini içermektedir (Ulus 19 Ocak 1944: 4).

Ulus Gazetesi’nin 28 Şubat 1945 tarihinde Ömer Bedrettin Uşaklı tarafından “Halkevi ve İdareci” başlıklı köşe yazısında Halkevleri hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Ayrıca Kütüphane şubesi, Halkevleri’nin temel amaçlarından biri olan halkın bilgisini artırmayı hedeflediğini belirtmiştir. Halkevleri, Türkiye’de Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında halkın eğitimi ve bilinçlenmesi için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların bir parçası olarak kütüphane şubeleri, halkın bilgiye erişimini kolaylaştırmak, kitap okuma alışkanlığını teşvik etmek ve genel kültür seviyesini yükseltmek amacıyla olduğu köşeyazısında değinmiştir (Ulus 28 Şubat 1945: 2).

Akşam Gazetesi’nin 31 Ocak 1951 tarihinde “Halkevi Kütüphanesi Kapandığı Asılsız” şeklinde bir haber yer almıştır. Bu habere göre Eminönü Halkevi Kütüphanesi, kapatılma olayının söylenti olduğu ve çalışan memurların maaşlarının ödendiği belirtilmiştir. Bu durum, o dönemde Halkevleri sistemi içinde yaşanan değişikliklerin halk tarafından konuşulduğunu göstermesi açısından önemli bir gelişmedir. (Akşam 31 Ocak 1951: 3).

Sonuç

Halkevleri, toplumsal eğitim ve kültürel etkinliklerin desteklenmesinde önemli bir rol oynar. Ancak, bu kuruluşların amacına uygun bir şekilde faaliyet gösterebilmesi için belli şartları yerine getirmesi gereklidir. Kütüphane ve okuma salonu gibi alanlar, bu şartların temel taşlarıdır. Halkevleri sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetlerinin genel olarak düzenlendiği kurumlardır. İlk olarak 1932 yılında açılmaya başlanmıştır. Çalışma kapsamında 1932-1951 yılları arasında kütüphane ve yayın şubesinin yapmış olduğu çalışmalar, Türk yayın ve okuma hayatına katkıları genel olarak ele alınmıştır. Halkevleri kurulduğu tarihten kapanacağı 1951 yılına kadar halkın kültürel gelişmesinde önemli bir misyon üstlenmiştir. Özellikle Kütüphane Şubesi tarafından halkın daha fazla kitap okuması sağlanmış ve halkın eserlere ulaşması kolaylaştırılmıştır. Bu süreçte kütüphanelerde kitap sayısı artırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Genel Merkez ve bağış yoluyla kütüphaneler zenginleştirilmiştir. Bu mekânlar şehirlerde insanların sosyalleştikleri alanlar olarak ön plana çıkmıştır. Halkevleri kütüphanecilik kolunun öncülüğünde, bilgi erişimi ve kültürel zenginlik konusundaki

çabalar, toplumda artan bir bilinç düzeyi ve entelektüel gelişimle sonuçlanarak, kütüphane hizmetlerinin toplumsal etkisini güçlendirmiştir.

Kütüphanecilik şubesi aracılığıyla Türk kültür hayatında çeşitli kazanımlar elde edilmesi sağlanmıştır. Şubede Geniş bir bilgi koleksiyonu ile bireylerin kolay erişim sağlaması, kültürel birikimlerini artırmalarına ve bilgi paylaşımını teşvik etmelerine olanak tanımıştır. Ayrıca, düzenlediği eğitim programları ve kültürel etkinliklerle topluma sürekli öğrenme fırsatları vermiştir. Kitap kulüpleri, yazar buluşmaları ve diğer sosyal etkinliklerle toplumsal katılımı teşvik etmiş, bu da bireylerin toplumlarına daha fazla bağlılık hissetmelerine olanak sunmuştur. Kütüphanecilik şubesi aynı zamanda dil becerilerini geliştirmeye yönelik kaynaklar sunarak, dilin korunması ve geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Bu durumda dönemin ulusal basının ilgisini çekmiş hem haber olarak hem de köşe yazıları şeklinde Halkevleri değerlendirilmiştir. Basında genellikle kütüphane şubesine üye olan kişi, okur sayısı, kitap neşretmeleri ve sosyal sorumluluk bilinçleri aşlanmıştır.

Kütüphaneler dönem itibarıyla halkın sosyalleştiği alanlar olmuştur. Burada her iş grubundan kişi üye olmuş özellikle de bu şubede kadın üye sayısı yıldan yıla artmıştır. Kütüphanede kurslar, düzenlenmiş süreli yayınlar halka ulaştırılmıştır. Bazı durumlarda o yörenin iş yoğunluğuna göre kütüphanelerin açık kalma saatleri düzenlenmiştir. Bu durumlar ayrıntılı bir şekilde dönemin basınına yansımıştır. Demokrat Parti'nin iktidarının ilk yıllarında ise CHP'nin ideoloji merkezi olması sebebiyle kapatılmıştır. Fakat Halkevleri genel olarak yeni bir ideolojinin ve gelişimin daha hızlı bir şekilde yayılması ve toplumun bilinçlenmesi için önemli kurumlar olmuşlardır. Halkevleri kapatıldığı zaman yüz binlerce kitap ya yok edilmiş ya da kilo ile satılmıştır.

Kaynakça

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, F. 30.10.0.0/117.817.2.

BCA, F. 30.18.1.2/ 130.90.19.

BCA, F. 490.1.0.0/ 1005.878.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 1005.878.1-20-38.

BCA, F. 490.1.0.0/ 1046.1019.1.

BCA F. 490.1.0.0/ 1050.1033.2.

BCA, F. 490.1.0.0/1050.1034.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 1056.1056.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 1061.1074.3.

BCA, F. 490.1.0.0/ 12.63.4.

BCA, F. 490.1.0.0/1300.320.2.

BCA, F. 490.1.0.0/1709.947.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 3.12.3.

BCA, F. 490.1.0.0/1005.879.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 391.1658.3.

BCA F. 490.1.0.0/ 4.16.6.

BCA, F. 490.1.0.0/ 4.17.11.

BCA, 490.1.0.0/ 4.17.19.

BCA, F. 490.1.0.0/ 4.19.22.

BCA, F. 490.1.0.0/ 5.24.9.

BCA, F. 490.1.0.0/ 5.27.11.

BCA, F. 490.1.0.0/ 836.304.1.

BCA, F. 490.1.0.0/826.266.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 846.346.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 855.375.2.

BCA, F. 490.1.0.0/ 855.376.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 862.399.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 927.608.1.

BCA, F. 490.1.0.0/ 928.610.1.

Gazeteler

Akşam Gazetesi 19 Şubat 1938.

Akşam Gazetesi 19 Ocak 1944.

Akşam Gazetesi 31 Ocak 1951.

Akşam Gazetesi 8 Nisan 1933.

Anadolu Gazetesi 24 Şubat 1935.

Cumhuriyet Gazetesi 24 Şubat 1935.

Haber Gazetesi 15 Kasım 1941.

Hilaliahmer Gazetesi 17 Nisan 1932.

Kurun Gazetesi 23 Şubat 1935.

Milliyet Gazetesi 16 Şubat 1935.

Son Posta Gazetesi 12 Eylül 1934.

Son Posta Gazetesi 5 Ekim 1936.

Son Posta Gazetesi 21 Şubat 1936.

Son Posta Gazetesi 16 Aralık 1937.

Türk Kültür Hayatında Halkevleri Kütüphaneleri ve Basına Yansıması (1932-1951)

Son Posta Gazetesi 4 Eylül 1937.

Tan Gazetesi 21 Şubat 1937.

Tan Gazetesi 19 Şubat 1939.

Türk Dili Gazetesi 29 Ekim 1937.

Ulus Gazetesi 21 Şubat 1937.

Ulus Gazetesi 17 Şubat 1939.

Ulus Gazetesi 29 Ekim 1943.

Ulus Gazetesi 19 Ocak 1944.

Ulus Gazetesi 28 Şubat 1945.

Vakit Gazetesi 9 Eylül 1933.

Vakit Gazetesi 29 Haziran 1941.

Resmî Yayınlar

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM). (1946). *Milli Eğitim İstatistikleri 1943-1944*. Ankara: Pulhan Matbaası.

BİGM. (1947). *Milli Eğitim İstatistikleri 1944-1945*. Ankara: Birinci Matbaa.

C.H.F. Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları 10-18 Mayıs 1931. (1931). *Üçüncü büyük kongre zabıtları 10-18 Mayıs 1931*. Ankara: Devlet Matbaası

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi. (1932). *Halkevleri Talimatnamesi*. Ankara: Hâkimiyeti Milliye Matbaası.

C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi. (1940). *Halkevleri İdare Ve Teşkilat Talimatnamesi*. Ankara: Zerbamat Yayınevi

Cumhuriyet Halk Partisi. (Tarih Yok). Halkevleri 1940. Ankara: Ulusal Matbaa

CHP Halkevleri Talimatnamesi. (1940). Halkevleri Talimatnamesi. Ankara: Zerbamat Basımevi.

C.H.P. Halkevleri Halkodaları 1932-1942. (Yok). Halkevleri Halkodaları 1932-1942. Yok.

C.H.P. (1946). Halkevleri Ve Halkodaları 1945. Ankara: Ulus Basımevi.

CHF Halkodaları Talimatnamesi. (1939). Halkodaları Talimatnamesi. Ulus Basımevi.

CHP Halkevleri Ve Halkodaları 1944. (1945). Ankara.

Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı. Tamim no: 135, CHP.

Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı. Tamim No: 139, CHP.

Halkevleri. (1934). *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*. Ankara: Ulus Basımevi.

Halkevleri. (1935). *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*. Ankara: Ulus Basımevi.

Halkevleri 1932-1935. (1935). *103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*. CHP.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1947). *Genel Kitaplıklar Ve Müzeler İle Halkevleri, Odaları Ve Okuma Kitaplıkları İstatistikleri 1944-1945*. Ankara: Biricik Matbaası.

TBMM Tutanak Dergisi.

Telif ve Tetkik Eserler

- Aktaş, Elif, Özdemir, Yavuz. 2011. "Bütünden Parçaya Halkevleri Şubeleri". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2): 187-204.
- Çakmak, Fevzi. 2015. "Halkevlerinin Kapatılması Ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması". *History Studies*, 7(3): 1-21.
- Çavdar, Tevfik. 2008. *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Doğaner, Yasemin. 2023. Halkevleri. 1. Atatürk Ansiklopedisi. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Halkevleri/?pdf=3626> adresinden alındı
- Erdem, Tarhan (1963). *32. Yıl Dönümünde Halkevleri (1932-1951-1963)*. İstanbul: Şevket Ünal Matbaası.
- İğdemir, Uluğ. 1939. *Halkevleri Kütüphaneleri İçin Rehber*. İstanbul: Matbaai Ebüzziya .
- Ötüken, Adnan. 1957. Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*: 1-36.
- Sarnay, Yusuf. 2023. Türk Ocakları. 1-2. 30/08/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turk-ocaklari/?pdf=3288> adresinden alındı
- Tekerek, Nurhan. 2005. Halkevleri (1932-1951), Temsil Şubeleri ve Bir Örnek: Adana Halkevi Temsil Şubesi. *Erdem Dergisi*, 15(43): 15-26.
- Turan, Şerafettin. 2003. *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi Ve Kişiliği*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tunç, Bilal.2018. Ağrı Halkevleri 1934-1951. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ülkü Dergisi. (Ekim 1933). 2(9), 236.
- Ülkü Dergisi. (Mart 1934).
- Ülkü Dergisi. (Eylül 1934).
- Ülkü Dergisi. (Şubat 1936).
- Ülkü Dergisi. (Ağustos 1938).
- Ülkü Dergisi. (Ocak 1940).
- Yaşar, Volkan. 2018. "Türkiye'nin Modernleşme Sürecinde Ankara Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)". Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Zeyrek, Şerafettin (2006). *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*. Ankara: Anı Yayınları.

